

DE NOU, SOBRE ELS TRIBUNALS I L'ÚS DE LES LLENGÜES VEHICULARS A L'ESCOLA

Mercè Corretja Torrens*

Resum

L'article té per objecte comentar les sentències del Tribunal Suprem de 9, 13 i 16 de desembre de 2010 i el seu impacte en el sistema lingüístic escolar de Catalunya, amb especial atenció a la competència de la Generalitat per fixar l'ús de les llengües oficials a Catalunya com a llengües vehiculars. En concret, s'analitza fins a quin punt hi ha o no un dret dels pares a escollir la llengua de l'ensenyament i quin n'és l'abast. En contrast amb la posició del Tribunal Suprem, es comenta l'informe del Comitè d'Experts del Consell d'Europa sobre el compliment de la Carta de les llengües regionals i minoritàries, que porta a terme una avaluació favorable del model lingüístic escolar català.

BACK AGAIN: THE USE OF THE LANGUAGES OF INSTRUCTION AND THE COURTS

Abstract

This article discusses a series of rulings by the Spanish Supreme Court from December 9, 13, and 15, 2010, and their impact on the language system in Catalan schools. It focusses on the authority of the Catalan Government to determine the use of the official languages of Catalonia as languages of instruction. Specifically, it analyzes to what extent the parents have the right to choose their children's language of instruction. In contradistinction to the Supreme Court's position, the article discusses the Council of Europe experts' report on the implementation of the European Charter on Regional or Minority Languages, which gives a favorable evaluation of the language model followed in the Catalan schools.

---

* Mercè Corretja Torrens, professora associada de la Universitat Pompeu Fabra. Cap de l'Àrea de Recerca de l'Institut d'Estudis Autònoms, mcorretja@gencat.cat

Article rebut el 05.02.2013. Avaluació cega: 22.03.2013. Data d'acceptació de la versió final: 08.04.2013.

Citació recomanada: CORRETJA TORRENS, Mercè. «De nou, sobre els tribunals i l'ús de les llengües vehiculars a l'escola», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 59, 2013, p. 75-91, DOI: 10.2436/20.8030.02.5

Sumari

- 1 Existeix un dret dels pares a escollir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills?
  2. L'EAC 2006 i la Llei d'educació
  - 3 La interpretació del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem del model lingüístic escolar previst a l'EAC 2006
  - 4 El model de conjunció lingüística i la competència de la Generalitat per determinar la llengua de l'ensenyament
- Bibliografia

Des de principis dels anys 90, periòdicament a Catalunya es qüestiona en via judicial l'ús de les llengües vehiculars a l'escola i, més específicament, es qüestiona el model vigent, en què la llengua vehicular predominant és la catalana, tot reclamant l'existència d'un presumpte dret dels pares a triar la llengua de l'ensenyament de llurs fills.

La Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional dictada en relació amb el recurs d'inconstitucionalitat interposat per 99 diputats del Partit Popular contra l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 ha reobert de nou aquesta qüestió i ha motivat un canvi de posicionament del Tribunal Suprem. L'objecte d'aquest article és comentar aquest canvi d'interpretació, el seu fonament i el seu abast, tenint en compte la legislació vigent a Catalunya, així com algunes de les conseqüències normatives que pot comportar aquesta nova interpretació. D'altra banda, es contrastarà aquest posicionament amb el del Consell d'Europa, que ha avalat el model vigent a Catalunya a través de l'informe del Comitè d'Experts sobre el compliment de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries. Finalment, es farà referència a diverses sentències recents del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem que marquen un retorn a les posicions anteriors a la STC 31/2010.

1 Existeix un dret dels pares a escollir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills?

Catalunya aplica un model de conjunció lingüística en l'educació pública, amb predomini de la llengua catalana com a llengua vehicular, que té el seu fonament en la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya i, més concretament, en els decrets de desplegament d'aquesta Llei de l'any 1992: els Decrets 75/1992, pel que fa a l'educació infantil, 95/1992, en relació amb l'educació primària i 96/1992, pel que fa a l'educació secundària, i llurs modificacions.

Això comporta que tots els alumnes, amb independència de la seva llengua originària o materna, s'escolaritzin conjuntament, amb prohibició de separació en grups i aules per raó de llengua, i al final de l'ensenyament obligatori han d'acreditar el coneixement suficient i correcte dels dos idiomes oficials a Catalunya: el català i el castellà. Que el sistema funciona, ho demostra el fet que en les darreres avaluacions realitzades l'any 2006 l'alumnat escolaritzat a Catalunya acredita els mateixos percentatges de coneixement de la llengua castellana que l'escolaritzat en la resta d'Espanya: un global del 65% d'encerts per a l'alumnat de primària i un global del 63% d'encerts per a l'alumnat de secundària.¹

Els objectius inicials d'aquest model són tres: en primer lloc, assegurar l'ensenyament de les dues llengües oficials a Catalunya i, per tant, incorporar la llengua catalana al sistema educatiu, del qual havia estat absent durant la major part del s. XX; en segon lloc, desenvolupar una política de normalització lingüística del català i de foment de l'ús compatible amb els drets lingüístics individuals de l'alumnat i dels pares i mares, i, en tercer lloc, fer-ho, i aquest és un dels elements clau per entendre l'elecció del model, emprant l'ús de la llengua catalana com a eina de cohesió social i no de divisió.

Per això, a Catalunya, a diferència d'altres comunitats autònomes o d'altres països plurilingües, es va optar per un model de conjunció i no de separació.² No obstant això, com he dit, el debat sobre l'ús de les llengües vehiculars ha estat constant des dels anys 90.

La Llei 7/1983, de 10 d'abril, de normalització lingüística, preveu un dret lingüístic individual: el dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual de l'infant, ja sigui el català o el castellà, i un deure: el de tots els infants de conèixer de forma suficient les dues llengües oficials en finalitzar l'educació

---

¹ «El coneixement de llengües a Catalunya», Quaderns d'Avaluació núm. 6, Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, 2006.

² Una visió comparada dels diferents models lingüístics escolars a les comunitats autònomes amb més d'una llengua oficial es pot veure a PONS, Eva i VERNET, Jaume "La llengua de l'ensenyament a les CCAA amb llengua pròpia", *Revista d'Estudis Autònomic i Federals*, núm. 8.

obligatòria, deure que s'ha d'acreditar. El dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual és una forma de reconeixement legal del dret d'opció lingüística en l'ensenyament però restringida a una etapa educativa concreta (el primer ensenyament) i es correspon amb un deure de l'Administració de garantir-lo i posar-hi els mitjans adients per fer-lo efectiu. Al mateix temps, el deure de coneixement es correspon amb el dret a poder usar qualsevol de les dues llengües oficials, normalment i correctament, dret que implica també un dret a conèixer aquestes dues llengües de forma suficient. El model es regeix a més per uns principis organitzatius: l'ús del català com a llengua docent o vehicular en tots els nivells educatius; l'ensenyament obligatori del català i del castellà en tots els nivells i graus de l'ensenyament no universitari; el principi de no separació dels alumnes en centres per raó de llengua i l'ús del català com a llengua de comunicació de l'administració educativa en les seves activitats internes i en la seva projecció externa. El sistema es completa amb dos criteris de flexibilització: l'ús progressiu de la llengua catalana per mitjà de l'Administració, a mesura que tots els alumnes la vagin dominant, i la previsió d'excepcions al deure de coneixement de la llengua catalana, ja sigui en cas de dispensa o bé d'incorporació tardana al sistema educatiu català.

No és fins al desplegament reglamentari de l'any 1992 quan s'estableix per primer cop el predomini del català com a llengua vehicular, en passar el català de ser llengua vehicular a ser «la» llengua vehicular i d'aprenentatge normalment emprada en l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria. No obstant això, els decrets preveuen que «en qualsevol cas es respectaran els drets lingüístics individuals de l'alumne, d'acord amb la legislació vigent,»³ és a dir, el dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual de l'infant, ja sigui el català o el castellà, que l'administració educativa fa efectiu a través de l'atenció individualitzada de l'alumne a classe per mitjà del mestre, i el dret a conèixer les dues llengües oficials. Per tant, és a través de l'atenció individualitzada que l'Administració educativa fa efectiu el dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual de l'infant. La Llei de 1983, per tant, no reconeix als pares un presumpte dret a escollir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills i deixa un marge de discrecionalitat a l'Administració educativa perquè sigui aquesta qui estableixi els mitjans per fer efectiu el dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual dels infants.

Des dels anys 80, tant la doctrina com la jurisprudència han analitzat i aprofundit en les característiques d'aquest dret en el nostre ordenament jurídic. La doctrina ha assenyalat que el contingut lingüístic del dret a l'educació consisteix en el dret de l'alumne a rebre l'ensenyament en una llengua que li resulti comprensible,⁴ criteri que va confirmar el Tribunal Suprem en la sentència de 21 d'abril de 1980. També el Tribunal Constitucional va negar de forma expressa l'existència d'un dret dels pares a escollir la llengua de l'ensenyament en la STC 195/1989.⁵ Però la sentència més rellevant sobre aquesta qüestió és, sens dubte, la STC 337/1994, que va resoldre la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada contra la Llei de normalització lingüística.

Com és conegut, la sentència en va declarar la constitucionalitat i va rebutjar, de forma expressa, l'existència d'un presumpte dret dels pares a escollir la llengua en què havien de rebre l'ensenyament els fills i que pogués condicionar l'activitat prestacional de l'administració en aquesta matèria, tot establint que l'activitat educativa té caràcter reglat. De fet, la sentència del Tribunal Constitucional segueix la doctrina del Tribunal Europeu de Drets Humans expressada en la coneguda sentència de 23 de juliol de 1968, en la qual un grup de pares belgues al·legaven discriminació lingüística perquè el principi de territorialitat vigent a Bèlgica els impedia elegir la llengua en què havien de rebre l'educació llurs fills. Cal recordar que la legislació belga restringeix el principi de la llibertat lingüística en l'ensenyament d'acord amb criteris de territorialitat. El Tribunal Europeu entén que això no vulnera el dret a l'educació previst en el conveni, ja que aquest no imposa una forma determinada d'organitzar l'ensenyament o de subvencionar-lo, ni especifica la llengua en la qual s'ha d'impartir. El dret a l'educació només es veuria privat si no impliqués, per als seus titulars, el dret a rebre un ensenyament en la llengua nacional o en una de les

³ Article 3.3 Decret 75/1992 i article 5.3 del Decret 95/1992.

⁴ Vegeu MILIAN MASSANA, Antoni. *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'Educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992, pàg. 336 i ARGULLOL, Enric al dictamen emès en relació amb el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei 7/1983 i publicat a *La lengua de enseñanza en la legislación de Cataluña*, Institut d'Estudis Autònoms, 1994.

⁵ En el mateix sentit, STC 19/1990. Vegeu Pons, Eva i Vernet, Jaume. "La llengua de l'ensenyament a les CCAA amb llengua pròpia", *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 8, pàg. 149.

llengües nacionals, segons s'escaigui. El dret a l'educació requereix, per la seva pròpia naturalesa, una reglamentació per part de l'Estat.⁶ D'altra banda, el Tribunal també assenyalava que el conveni no imposa als estats l'obligació de respectar les preferències lingüístiques dels pares, tal com aquests al·legaven, en el camp de l'educació o de l'ensenyament, sinó únicament el de les seves preferències religioses o filosòfiques.⁷

Aquesta posició del Tribunal (que ha tingut certes crítiques, com recorda el professor Milian⁸) es basa, entre d'altres arguments, en el fet que en els treballs preparatoris del conveni el Comitè d'Experts que va redactar el projecte de protocol al conveni va rebutjar una proposició danesa que pretenia incloure el dret dels pares d'enviar llurs fills a escoles reconegudes en les quals la llengua fos diversa de la llengua del país en qüestió. Per tant, el Tribunal no abona la consideració que el dret d'escollir la llengua vehicular formi part dels drets a la instrucció i a l'educació com tampoc abona l'argument que les preferències lingüístiques dels pares formin part de les «conviccions religioses i filosòfiques». En canvi, com he assenyalat, el Tribunal considera que el contingut lingüístic del dret a l'ensenyament es concreta en el dret a rebre l'ensenyament en la llengua nacional o en una de les llengües nacionals i que en tot cas és un dret subjecte a regulació.⁹ Per tant, ni els tractats ni els tribunals internacionals no han reconegut mai un dret a escollir la llengua de l'ensenyament.¹⁰

Tornant al nostre àmbit jurídic, els drets lingüístics no són drets constitucionalment reconeguts com a drets fonamentals sinó drets de configuració legal i, per tant, tenen el contingut que el legislador els atorgui. En conseqüència, la Constitució no imposa un model lingüístic determinat sinó que correspon als poders públics, d'acord amb el sistema de distribució de competències, determinar aquest model i, per tant, en ús d'aquestes facultats, poden decidir quina o quines són les llengües vehiculars i en quina mesura.¹¹ Això no implica que no existeixin uns límits constitucionals que el legislador hagi de respectar. En aquest sentit, els articles 3.1 CE, que estableix el deure de conèixer la llengua castellana, i 27, que regula el dret fonamental a l'ensenyament, són els límits a tenir en compte. Ara bé, seguint de nou la STC 337/1994, del deure de coneixement de la llengua castellana no se'n desprèn ni un dret d'opció lingüística dels pares ni un dret a rebre tot l'ensenyament en llengua castellana com a llengua docent, sinó que tan sols implica que s'ha de garantir el coneixement suficient i l'ús docent de la llengua castellana en el sistema d'ensenyament, garantia que en el cas de la Llei de normalització lingüística es compleix en exigir als estudiants que, en finalitzar els estudis obligatoris, coneguin totes dues llengües oficials de forma suficient i que les puguin usar amb correcció. Per tant, de l'article 3.1 CE només es desprèn una obligació de resultat: s'ha de garantir el coneixement de la llengua castellana en finalitzar els estudis obligatoris, però no una obligació d'ensenyar aquesta llengua i en aquesta llengua tots i cadascun dels nivells i cicles de l'ensenyament i menys en una proporció determinada. Tampoc l'article 27 de la Constitució, quan regula el dret a

---

⁶ Vegeu comentaris a la Sentència a VELU, J. «Alcance y significado de los derechos fundamentales en el ámbito de la enseñanza en Bélgica» a *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 1 (1983), MILIAN I MASSANA, Antoni. *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'Educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992, pàgines 157-174 i CORRETTJA TORRENS, Mercè a *L'Acció Europea per a la protecció dels drets lingüístics*, Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, pàgines 37-39.

⁷ En concret, el Tribunal Europeu de Drets Humans manifesta que els articles 8 i 14 del Conveni Europeu dels Drets Humans no imposen als estats «el respecte de les preferències lingüístiques dels pares en el camp de l'educació o de l'ensenyament, sinó únicament el de les seves conviccions filosòfiques i religioses. Interpretar els termes «religioses o filosòfiques» de forma que comprenguin les preferències lingüístiques equivaldria a desvirtuar el seu sentit ordinari i habitual i fer dir al Conveni el que no diu.» Traduït de la versió castellana publicada al *Boletín de Jurisprudencia Constitucional*, 1982-9.

⁸ MILIAN I MASSANA, Antoni. *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'Educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992, pàgina 165.

⁹ MILIAN I MASSANA, Antoni. *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'Educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992, pàgina 168.

¹⁰ Així ho assenyalava també AJA, Eliseu al dictamen emès en relació amb el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei 7/1983 i publicat a *La lengua de enseñanza en la legislación de Cataluña*, Institut d'Estudis Autònoms, 1994, pàg. 316 i ss., que subratlla la naturalesa legal d'aquest dret.

¹¹ Vegeu AJA, Eliseu al dictamen emès en relació amb el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei 7/1983 i publicat a *La lengua de enseñanza en la legislación de Cataluña*, Institut d'Estudis Autònoms, 1994.

l'educació, estableix un contingut lingüístic determinat per a aquest dret¹² i molt menys, com recorda el Tribunal en el fonament jurídic 9è. de la sentència, un dret a rebre l'ensenyament només en una sola de les llengües oficials de la comunitat autònoma, tal com ja havia sentenciat el mateix Tribunal amb anterioritat. En aquest sentit, el Tribunal afirma:

«De otra parte, también desde la perspectiva del art. 27 C.E. ha de llegarse a la conclusión de que ni del contenido del derecho constitucional a la educación reconocido en dicho precepto ni tampoco, en particular, de sus apartados 2, 5 y 7 se desprende el derecho a recibir la enseñanza en sólo una de las dos lenguas cooficiales en la Comunidad Autónoma, a elección de los interesados. El derecho de todos a la educación, no cabe olvidarlo, se ejerce en el marco de un sistema educativo en el que los poderes públicos -esto es, el Estado a través de la legislación básica y las Comunidades Autónomas en el marco de sus competencias en esta materia- determinan los currículos de los distintos niveles, etapas, ciclos y grados de enseñanza, las enseñanzas mínimas y las concretas áreas o materias objeto de aprendizaje, organizando asimismo su desarrollo en los distintos Centros docentes; por lo que la educación constituye, en términos generales, una actividad reglada.»

En conseqüència, la STC 337/1994 considera constitucionalment legítim el model de conjunció lingüística amb predomini del català com a llengua vehicular (predomini que no exclou, però, l'ús del castellà també com a llengua docent) en la mesura que la restricció al principi de llibertat de la llengua que suposa aquest model es justifica per l'objectiu d'assegurar la integració i la cohesió social de Catalunya, amb independència de la llengua habitual de cada ciutadà.¹³ Aquest posicionament del Tribunal Constitucional ha comportat que tant el Tribunal Suprem com el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya fins ara hagin avalat també la constitucionalitat del model vigent a Catalunya.

Després de la STC 337/1994, a més a més, el legislador català va aprovar la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, que desenvolupa algunes de les idees incloses en la sentència, com per exemple, l'ús del català com a «centre de gravetat» del sistema educatiu.¹⁴

La Llei de l'any 1998, a diferència de l'anterior, no és una «lleï de normalització lingüística» sinó una lleï de «política lingüística», i això té unes conseqüències jurídiques importants. Per primera vegada la Llei 1/1998 formula legalment els conceptes de «llengua pròpia» i de «llengua oficial». Així, la consideració de la llengua catalana com a llengua pròpia comporta unes conseqüències jurídiques per als poders públics de Catalunya i els imposa tres obligacions: de protecció, d'ús i de foment d'aquesta llengua. El concepte de llengua pròpia esdevé un principi general de l'ordenament juridicolingüístic de Catalunya i això implica reconèixer en aquest principi (i en el principi de llengua oficial) «una doble funció: una funció normativa – com a element de regulació jurídica directa– i una funció informadora – com a grans principis que es recullen en diverses normes específiques i que poden ser aplicats analògicament a situacions jurídiques no regulades o previstes expressament.»¹⁵

La importància d'aquest canvi ha estat posada en relleu per la doctrina, que considera que de l'expressió que el català és la llengua pròpia de Catalunya es desprèn, d'una banda, que aquesta és la llengua que singularitza Catalunya com a poble i, de l'altra, que jurídicament atorga en aquesta llengua el caràcter de llengua d'ús en les relacions públiques.¹⁶ Aquest ús té un límit: que no es negui als particulars el dret d'opció lingüística i, més concretament, que no se'ls prohibeixi expressar-se en castellà, ni que tampoc l'Administració exclogui o desconegui aquesta llengua en la seva relació amb els ciutadans, tal com ja va explicitar la STC 337/1994 (fonament jurídic 21).

---

¹² ARGULLOL, Enric al dictamen emès en relació amb el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei 7/1983 i publicat a *La lengua de enseñanza en la legislación de Cataluña*, Institut d'Estudis Autònòmics, 1994.

¹³ Fonament jurídic 10 STC 337/1994: 10. Este modelo de conjunción lingüística que inspira la Ley 7/1983, del Parlamento de Cataluña, es constitucionalmente legítimo en cuanto responde a un propósito de integración y cohesión social en la Comunidad Autónoma, cualquiera que sea la lengua habitual de cada ciudadano.»

¹⁴ Fonament jurídic 10è. STC 337/1994.

¹⁵ MIRAMBELL, Antoni. «El català com a llengua pròpia de Catalunya», *Estudis jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònòmics-Marcial Pons, 1999, pàg. 62.

¹⁶ VERNET, Jaume (coord.), PONS, E.; POU, A.; SOLÉ J.R. i PLA, A.M. a *Dret Lingüístic*, Cossetània edicions, 2003, pàg. 127.

Pel que fa al concepte de llengua oficial, la Llei el vincula als drets subjectius als ciutadans, entre els quals cal esmentar expressament el dret a aprendre les dues llengües, a no ser discriminats per raó de llengua i a ser atesos en la llengua que escullin en les seves relacions amb els poders públics, és a dir, al dret d'opció lingüística. En aquest sentit, la llei reconeix els mateixos drets lingüístics a tots els ciutadans, amb independència de la llengua oficial que utilitzin.

En l'àmbit de l'ensenyament, la Llei reconeix expressament dos drets: el dret a conèixer les dues llengües oficials i el dret a no ser discriminat per raó de llengua, i ratifica el model de conjunció lingüística que havia avalat el Tribunal Constitucional quatre anys abans.

D'altra banda, i com a conseqüència de la formulació legal de llengua pròpia, l'article 21 de la Llei de Política Lingüística estableix que el català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament no universitari, igual que els decrets de 1992. La diferència rau, però, en el fet que aquest ús ja no es vincula a un objectiu de normalització lingüística sinó que és una conseqüència jurídica del concepte de llengua pròpia, de forma que es converteix en un principi estructural i permanent del sistema educatiu i deixa de ser un principi transitori vinculat a la consecució d'un objectiu.

Es manté, però, el dret d'opció lingüística en l'ensenyament restringit al primer ensenyament, tot establint el deure de l'Administració de garantir aquest dret i de posar els mitjans necessaris per fer-lo efectiu. Per tant, l'Administració segueix tenint un marge de discrecionalitat, legalment reconegut, per prestar aquest dret.

Aquest model, que no es va impugnar en via constitucional, és el que va incorporar l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006, que sí que fou impugnat juntament amb l'article 6, i que, pel que aquí interessa, ha estat declarat constitucional per la STC 31/2010, en la mesura que el Tribunal Constitucional entén que la seva redacció no exclou el castellà també com a llengua vehicular de l'ensenyament a Catalunya.

2 L'EAC 2006 i la Llei d'educació

L'Estatut d'autonomia de 2006, com he dit, incorpora parcialment el marc legal vigent en relació amb l'ús de les llengües en l'educació per tal de dotar-lo de la garantia normativa estatutària. Però al mateix temps, en comparació amb l'Estatut d'autonomia de 1979, incorpora diverses novetats en matèria lingüística tant pel que fa als drets com a les competències. En síntesi, es pot afirmar que en matèria lingüística, l'Estatut d'autonomia conté una regulació molt més detallada i prolixa i té la voluntat d'aprofundir en els drets i deures dels ciutadans de Catalunya i d'equiparar-los en relació amb les dues llengües oficials. D'entre les principals novetats, convé destacar la declaració estatutària que «la llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent¹⁷ de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament» (article 6.1 EAC), l'establiment del dret i del deure a conèixer les dues llengües oficials a Catalunya (català i castellà) a l'article 6.2 EAC, la declaració d'oficialitat de la llengua occitana pròpia de l'Aran (que comporta que Catalunya sigui una comunitat trilingüe, encara que, pel que fa a la llengua occitana o aranesa, els efectes d'aquesta oficialitat es remetin a les lleis de normalització lingüística), a l'article 6.5 EAC, la configuració d'una competència exclusiva de la Generalitat en matèria de llengua (article 143 EAC), la garantia del rang estatutari dels drets i deures, inclosos els drets lingüístics previstos als articles 32 a 36 EAC, i els efectes supracomunitaris dels drets i principis lingüístics previstos als articles 33.5 i 50 EAC, respectivament.

En relació amb el contingut lingüístic del dret a l'ensenyament, l'article 35 EAC 2006 estableix el següent:

«1. Totes les persones tenen dret a rebre l'ensenyament en català, d'acord amb el que estableix aquest Estatut. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari i en el no universitari.

---

¹⁷ El terme «i preferent» ha estat declarat inconstitucional per la STC 31/2010, com veurem.

»2. Els alumnes tenen dret a rebre l'ensenyament en català en l'ensenyament no universitari. També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament. L'ensenyament del català i el castellà ha de tenir una presència adequada en els plans d'estudis.»

Aquest article, juntament amb els articles 6.1 i 6.2, van ser impugnats en el recurs interposat pel Partit Popular contra l'EAC 2006. Després analitzarem el contingut de la STC 31/2010 sobre aquest particular.

En relació amb l'EAC, cal assenyalar que tot i que l'article 35.1 no fa esment del dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual, aquest dret es manté ja que segueix establert a l'article 21.1 de la Llei 1/1998, de política lingüística, que manté la seva vigència.¹⁸

La competència de la Generalitat en matèria d'educació (article 131 EAC) ha estat desenvolupada mitjançant la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, que conté diverses disposicions sobre l'ús de les llengües a l'ensenyament. El termini de desplegament d'aquesta llei finalitzarà l'any 2017 i, per tant, encara es troba en fase de desplegament reglamentari. De moment, es manté la vigència del desplegament reglamentari anterior. En l'actualitat, i després de l'aprovació de la Llei Orgànica 6/2006, de 3 de maig d'educació i de l'EAC 2006, aquest desplegament el componen els decrets 142/2007, d'ordenació dels ensenyaments d'educació primària, 143/2007, d'ordenació dels ensenyaments en l'educació secundària obligatòria i 181/2008, d'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil (parcialment anul·lat per sentència del Tribunal Suprem, com veurem), que contenen diverses disposicions sobre l'ús de les llengües oficials en l'ensenyament. En concret, el Decret 142/2007 estableix el següent:

«Article 4

»La llengua catalana, eix vertebrador del projecte educatiu.

»4.1 El català, com a llengua pròpia de Catalunya, serà utilitzat normalment **com a llengua vehicular d'ensenyament i aprenentatge** i en les activitats internes i externes de la comunitat educativa: activitats orals i escrites de l'alumnat i del professorat, exposicions del professorat, llibres de text i material didàctic, activitats d'aprenentatge i d'avaluació, i comunicacions amb les famílies.

»4.2 L'alumnat té dret a rebre l'ensenyament en català en l'educació primària. **També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui la seva llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament.**

»(4.3 ...)

»4.4 Tots els centres han d'elaborar, com a part del projecte educatiu, un **projecte lingüístic propi**, que ha de ser autoritzat pel Departament d'Educació, en el qual s'adaptaran els principis generals i la normativa a la realitat sociolingüística de l'entorn.»

En relació amb aquest apartat 4 de l'article 4.4 del Decret 142/2007, el Departament d'Ensenyament mitjançant l'Ordre EDU/221/2007, de 29 de juny, (DOGC 3.07.2007) ha fixat els criteris interpretatius següents:

«Els centres podran impartir continguts d'àrees no lingüístiques en castellà o en una llengua estrangera o alternativament es podran utilitzar aquestes llengües en la realització d'activitats previstes en la franja horària de lliure disposició.»

La redacció de l'article 4 del Decret 143/2007 és molt semblant.

Pel que fa a l'educació infantil, etapa en la qual la Llei de Política Lingüística reconeix un dret a rebre l'ensenyament en la llengua habitual de l'infant, l'article 4 del Decret 181/2008 es redacta en termes semblants però amb una diferència important en l'apartat 3, que estableix el següent:

¹⁸ Vegeu PONS, Eva i VERNET, Jaume "La llengua de l'ensenyament a les CCAA amb llengua pròpia", *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 8, pàg. 164.

«4.3. Els nens i les nenes que cursin el segon cicle de l'educació infantil tenen el dret a rebre l'ensenyament en català i a no ser separats en centres ni en grups classe diferents per raó de la seva llengua habitual. **En qualsevol cas es respectaran els drets lingüístics individuals de l'alumne o alumna, d'acord amb la legislació vigent.»**

Per tant, el Decret 181/2008 conté un reconeixement explícit del respecte als drets lingüístics individuals de l'alumnat previstos per la legislació vigent, d'acord amb la naturalesa legal dels drets lingüístics que ja hem esmentat. Aquests drets lingüístics són, en l'actualitat, el dret a rebre atenció individualitzada en llengua castellana quan així es sol·liciti en aquesta etapa educativa, d'acord amb la Llei d'educació.

Pel que fa a la Llei d'educació, el títol II de la qual regula el règim lingüístic del sistema educatiu de Catalunya en substitució dels articles de la Llei de política lingüística que regulaven els drets lingüístics en l'ensenyament, es pot considerar que manté els elements essencials del model de conjunció lingüística i, per tant, no exclou en cap cas el castellà del sistema educatiu català com erròniament s'ha dit, però sí que introdueix alguns canvis en relació amb els drets i amb l'ús del català com a llengua vehicular.

Pel que fa als drets, al dret a conèixer les llengües oficials, s'hi afegeix també el deure de conèixer-les (d'acord amb l'article 3.1 CE i l'article 6.2 EAC 2006) i estableix que els «currículums han de garantir el ple domini de les llengües oficials catalana i castellana en finalitzar l'ensenyament obligatori» (article 10.1), seguint les dues lleis precedents i deixant clar, de forma explícita, que el sistema ha de garantir el coneixement de les dues llengües oficials, tot mantenint l'obligació de resultat. Igualment, es mantenen mesures de flexibilitat per als alumnes que s'incorporen tardanament al sistema educatiu. Així, l'apartat 2 de l'article 10 estableix que: «Els alumnes que s'incorporin al sistema educatiu sense conèixer una de les dues llengües oficials tenen dret a rebre un suport lingüístic específic. Els centres han de proporcionar als alumnes nouvinguts una acollida personalitzada i, en particular, una atenció lingüística que els permeti iniciar l'aprenentatge en català. Així mateix, els centres han de programar les activitats necessàries per a garantir que tots els alumnes millorin progressivament el coneixement de les dues llengües oficials i que hi hagi concordança entre les accions acadèmiques de suport lingüístic i les pràctiques lingüístiques del professorat i altre personal del centre.»

Pel que fa al dret a rebre el primer ensenyament en la llengua habitual de l'infant es redueix el marge de discrecionalitat que fins ara tenia l'administració educativa per fer-lo efectiu i es concreta legalment la forma de prestació d'aquest dret, de forma que l'administració educativa podrà regular el procediment per fer efectiu el dret, però no els mitjans ja que legalment s'estableix que es garantirà a través de l'atenció individualitzada.¹⁹

Pel que fa als principis organitzatius, l'article 11 manté la qualificació del català com la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge en el sistema educatiu (en tant que llengua pròpia, igual que la Llei de política lingüística i l'Estatut d'autonomia de 2006) i es concreta el significat d'aquesta qualificació en el sentit que: «Les activitats educatives, tant orals com escrites, el material didàctic i els llibres de text, i també les activitats d'avaluació de les àrees, les matèries i els mòduls del currículum, han de ser normalment en català, excepte en el cas de les matèries de llengua i literatura castellanès i de llengua estrangera, i sens perjudici del que estableixen els articles 12 i 14.»

Es reforça, finalment, la consideració del català com la llengua vehicular d'ús normal tot regulant la possibilitat d'implementar estratègies d'immersió lingüística (article 15); ara bé, aquesta possibilitat s'ha de definir tenint en compte la realitat sociolingüística, la llengua o les llengües dels alumnes i el procés d'ensenyament del castellà.

---

¹⁹ Article 11.4: «En el curs escolar en què els alumnes iniciïn el primer ensenyament, les mares, els pares o els tutors dels alumnes la llengua habitual dels quals sigui el castellà poden instar, en el moment de la matrícula, i d'acord amb el procediment que estableixi el Departament, que llurs fills rebin atenció lingüística individualitzada en aquesta llengua.»

Igual que les lleis anteriors, la Llei d'educació manté la prohibició de separació dels alumnes en centres o grups classe diferents per raó de llur llengua habitual i també manté i les mesures de flexibilització per als alumnes d'incorporació tardana al sistema educatiu català.

Aquesta Llei, com s'ha dit, es troba en fase d'implementació i encara pot estar així durant uns anys, fins al 2017.

3 La interpretació del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem del model lingüístic escolar previst a l'EAC 2006

Atesa l'extensió de la STC 31/2010, aquesta anàlisi es centrarà només en els fonaments jurídics aplicables a l'ús de les llengües en l'educació, que són els fonaments jurídics 14 i 24. El primer és el relatiu a l'article 6 EAC i el segon fa referència a l'article 35.

En relació amb la impugnació de l'article 6, convé destacar que la sentència declara inconstitucional i nul·la l'expressió «i preferent» que figura en l'apartat 1 del mateix article 6 EAC, però manté la resta de l'article, especialment l'incís que estableix que el català (...) «és també *la* llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.»

Fins a quin punt la supressió del terme «i preferent» pot afectar l'ús del català com «la» llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament? De fet, la decisió de la sentència no ho explicita, ja que es limita a declarar inconstitucional l'esmentat terme, sense incloure cap altra consideració. Certament, en el fonament jurídic 14 a) el Tribunal revisa el concepte de llengua pròpia en un sentit que ens podria fer pensar que ha perdut el valor que li va atorgar el legislador català de 1998. Així, per exemple, la STC 31/2010 afirma que: «el carácter propio de una lengua española distinta del castellano es, por tanto, la condición constitucional inexcusable para su reconocimiento como lengua oficial por un Estatuto de Autonomía» de forma que l'afirmació de l'esmentat article que el català com a llengua pròpia de Catalunya és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya no fa altra cosa que complir la funció d'acreditar l'efectiva concurrència d'aquella condició constitucional sense que pugui tenir cap altre efecte jurídic. Ara bé, en la mesura que aquesta interpretació no es porta després a la decisió de la sentència, es pot pensar que té un valor limitat i, en qualsevol cas, no desvirtua el que estableix la Llei de política lingüística, sinó que li afegeix un nou significat no previst en aquella llei.²⁰

Alguns autors han assenyalat els possibles (i perniciosos) efectes jurídics de futur d'aquesta reinterpretació del concepte,²¹ però cal tenir en compte que en tot cas la Generalitat té una competència exclusiva per regular-ne els efectes, la qual no ha estat qüestionada, i que aquesta competència inclou «la determinació de l'abast, els usos i els efectes jurídics de la seva oficialitat, i també la normalització lingüística del català», per la qual cosa haurà de ser el legislador autonòmic qui determini els efectes reals d'aquesta reinterpretació.

En l'àmbit de l'educació, encara que la revisió del concepte en si mateixa ja és negativa, la doctrina també ha assenyalat que no afecta el sistema d'ensenyament,²² ja que el tribunal més endavant, en el fonament jurídic 24, quan analitza l'article 35, admet la legitimitat constitucional del sistema lingüístic educatiu català i l'ús predominant del català com a llengua vehicular. Per tant, en principi, no sembla que la limitació al concepte de llengua pròpia que es desprèn de la STC 31/2010 hagi d'afectar l'ús del català com a llengua vehicular d'ús normal a Catalunya.

---

²⁰ En aquest sentit, Víctor Ferreres distingeix entre els fonaments jurídics de les sentències constitucionals (que constitueixen la jurisprudència) i les decisions, i assenyalat que els primers no tenen força vinculant per al legislador. Veg. DD.AA. *Com vinculen les sentències constitucionals el legislador?* Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, (col. IEA), 79, 2012, pàg. 18 i 19.

²¹ PONS, Eva «Els efectes de la STC 31/2010 sobre el règim lingüístic de l'Estatut», *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals* núm. 12, (2011) pàg. 127 a 130.

²² JOU, Lluís «La Sentència 31/2010, reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política» a *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals* núm. 12, (2011) pàg. 157.

En relació amb l'article 6.2 EAC, la sentència considera que el deure de coneixement del català seria «inconstitucional i nul» si es pretengués que s'imposés un deure de coneixement del català equivalent en el seu sentit al qual es desprèn del «deure constitucional» de coneixement del castellà, amb la qual cosa la sentència modifica la voluntat de l'EAC d'equiparar els drets i deures dels ciutadans en relació amb les dues llengües oficials. Aquest deure, afirma el fonament jurídic 14 en el seu paràgraf penúltim, simplement és un deure «individualitzat i exigible» de coneixement, no és un deure general que s'imposi a tots els ciutadans de Catalunya, sinó que només es pot imposar en l'àmbit de l'educació (en relació amb l'article 35.2 EAC) i en el de les relacions de subjecció especial que vinculen l'Administració catalana amb els seus funcionaris, que estan obligats a donar satisfacció al dret d'opció lingüística previst a l'article 33.1 EAC. Per tant, a efectes nostres, el deure té una aplicació concreta en l'àmbit de l'educació que convé tenir en compte. I és aquesta aplicació concreta, –la diferència d'aquest deure del deure general de coneixement del castellà– la que justifica la declaració de constitucionalitat de l'article 6.2, tal com es disposa en la decisió de la sentència.

En relació amb l'article 35, el fonament jurídic 24, estima que si bé aquests apartats ometen tota referència al castellà com a llengua docent, això no implica que el castellà quedi exclòs del model lingüístic educatiu de Catalunya i, per tant, declara la constitucionalitat de l'article.

En concret, la STC afirma que:

«no puede entenderse que su silencio en punto a una circunstancia que resulta imperativamente del modelo constitucional de bilingüismo obedezca a un propósito deliberado de exclusión, puesto que el precepto estatutario se limita a señalar el deber de utilizar el catalán “normalmente como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza universitaria y en la no universitaria”, **pero no como la única, sin impedir por tanto –no podría hacerlo- igual utilización del castellano.** En consecuencia, el segundo enunciado del art. 35.1 EAC no es inconstitucional interpretado en el sentido de que con la mención del catalán no se priva al castellano de la condición de lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza. Por lo mismo, el solo reconocimiento de un derecho a recibir la enseñanza en catalán (primer enunciado del apartado 1 del artículo 35 EAC) no puede interpretarse como expresivo de una inadmisibles voluntad legislativa de excepción, de suerte que la interpretación constitucionalmente admisible es la que conduce a la existencia de ese derecho a la enseñanza en castellano. Lo mismo ha de decirse del primer enunciado del apartado 2 del art. 35 EAC.

»En consecuencia, el apartado 1 y el primer inciso del apartado 2 del art. 35 EAC admiten una interpretación conforme con la Constitución en el sentido de que no impiden el libre y eficaz ejercicio del derecho a recibir la enseñanza en castellano como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza.

»Interpretado en esos términos, el art. 35, apartado 1 y primer inciso del apartado 2, no es contrario a la Constitución y así se dispondrá en el fallo.»

Hem subratllat la frase la interpretació de la qual constitueix l'objecte de controvèrsia, com veurem.

Malgrat la declaració de constitucionalitat de l'article 35, de forma sorprenent, el Tribunal Suprem va iniciar el desembre de 2010 un canvi de criteri en relació amb el que fins llavors s'havia mantingut de forma que, emparant-se en la STC 31/2010, semblava que qüestionava el model lingüístic escolar vigent a Catalunya. Aquest parèntesi d'incertesa es pot considerar tancat, però, amb la sentència del mateix tribunal de 19 de febrer de 2013, que assenyala els efectes estrictament individuals d'aquestes sentències i, per tant, la no afectació de tot el sistema educatiu de Catalunya per aquest debat.

Centrant-nos en les sentències controvertides, convé ressaltar d'entrada que els recursos contenciosos administratius resolts per mitjà d'aquestes s'inicien en el període 2006-2009 i, per tant, són anteriors a la STC 31/2010 (i anteriors també en molts casos als decrets de 2007 i 2008) i responen a un marc legal i normatiu diferent a l'actual. Tanmateix, el Tribunal Suprem els aplica el que anomena «la doctrina» de la STC 31/2010. De les diferents qüestions que es plantegen en aquestes sentències, em centraré en concret en la qüestió de si existeix un dret dels pares a elegir la llengua en què han de rebre l'educació llurs fills, és a dir, en la qüestió de a qui correspon fixar la o les llengües vehiculars a l'escola i en quina proporció.

Ja hem dit que a Catalunya el dret a triar la llengua de l'ensenyament es reconeix legalment de forma parcial i limitada a través del dret a rebre atenció individualitzada en llengua castellana en el primer ensenyament, tal com disposa la Llei d'educació. Amb anterioritat, l'Administració educativa establia els mitjans corresponents per fer efectiu aquest dret i, a la pràctica, aquests mitjans eren també l'atenció individualitzada, com a conseqüència del fet que el model de conjunció lingüística vigent a Catalunya no permet la separació dels alumnes en classes o grups per raons lingüístiques.

La primera sentència del Tribunal Suprem que posa en qüestió aquest model és de 9 de desembre de 2010. L'argument del Tribunal és que, contra el que havia afirmat el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el recurs contenciós administratiu interposat en primera instància,²³ a Catalunya sí que hi ha una exclusió efectiva de la llengua castellana del sistema educatiu. El Tribunal Suprem argumenta que aquesta exclusió es deriva de la frase que conté la resolució de la Conselleria d'Educació de la Generalitat de Catalunya que, tot citant la Llei 1/1998, de 7 de gener, afirma que «la llengua vehicular en l'ensenyament no universitari és el català». A aquest argument (que figurava en un vot particular en la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya) hi afegeix dues dades. En primer lloc, un informe de la inspecció educativa en relació amb els fills del recurrent, en què es fa constar que la llengua castellana no és la llengua vehicular de l'ensenyament i que se'ls presta l'ensenyament en la llengua materna mitjançant el sistema d'atenció individualitzada. La segona dada objectiva que aporta la sentència és una referència al projecte educatiu del Centre Escola del Carmen, centre al qual assisteixen els fills del recurrent, on s'afirma que «es garanteix que la llengua catalana és la llengua vehicular de l'ensenyament i de la comunicació en la nostra escola».

Basant-se en aquests dos fets, el Tribunal Suprem considera provat que la llengua castellana s'ha exclòs de tot el sistema educatiu de Catalunya com a llengua vehicular i, per tant, estima el recurs de cassació i declara el dret del recurrent a utilitzar el castellà com a llengua vehicular en el sistema educatiu de Catalunya.

La mateixa acta i el mateix projecte emprats en el primer recurs són el fonament de totes les sentències posteriors de 13 i 16 de desembre de 2010 i de 10 i 19 de maig de 2011, que es limiten a reproduir la primera sentència esmentada, encara que resolguin recursos de pares que porten els seus fills a altres centres de Badalona, Tarragona, etc., el projecte educatiu dels quals no es contrasta i en relació amb els quals no s'aporta cap acta d'inspecció. Per tant, s'extrapola la situació en un centre concret i s'aplica a la totalitat de centres de Catalunya, sense contrastar-lo amb altres dades.

D'altra banda, aquestes sentències del Tribunal Suprem no només consideren que s'ha exclòs la llengua castellana com a llengua docent del sistema educatiu a Catalunya sinó que consideren que aquesta exclusió no és acceptable especialment tenint en compte el grau de normalització lingüística assolit per la societat catalana. Així mateix, consideren que el fet que determinades matèries com la llengua i literatura castellana s'imparteixin en castellà no és suficient per entendre que no hi ha aquesta exclusió.

Aquest raonament es vincula a la STC 31/2010 i, citant el fragment que hem reproduït més amunt, es considera que la frase subratllada («pero no como la única, sin impedir por tanto –no podría hacerlo– igual utilización del castellano») constitueix la doctrina del Tribunal Constitucional en la matèria i interpreta que ambdues llengües, català i castellà, s'han d'emprar igual en el sistema educatiu de Catalunya i decideix cassar la sentència de primera instància. Ara bé, el més rellevant de la posició del Tribunal Suprem és que, un cop ha decidit estimar el recurs contenciós administratiu interposat en el seu dia (que data de l'any 2006, recordem-ho, i no pas de l'any 2010), estableix que s'ha de declarar el dret del recurrent a emprar el castellà com a llengua vehicular en el sistema educatiu de Catalunya «en la proporción que proceda dado el estado de normalización lingüística alcanzado por la sociedad catalana, de modo que el mismo no quede reducido en su uso al de objeto de estudio de una asignatura más, sino que se haga efectiva su utilización como lengua docente y vehicular en la enseñanza.»

---

²³ La sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya afirma expressament que la prova que no hi ha exclusió de la llengua castellana com a llengua vehicular és que determinades matèries s'imparteixen en castellà (STSJC 1165/2008, dictada en el recurs contenciós administratiu 485/2006).

Això obre l'interrogant d'establir com es determina aquesta proporció, pregunta que el mateix Tribunal respon tot assenyalant que la determinació de la proporció i la seva posada en pràctica correspon a la Generalitat de Catalunya, però no és totalment discrecional; segons el tribunal si el Govern de la Generalitat "cregués" que l'objectiu de normalització lingüística ja s'hagués aconseguit, totes dues llengües cooficials haurien de ser vehiculars en la **mateixa proporció** i, si no, s'hauria d'atorgar al català un tractament diferenciat sobre el castellà en una **proporció raonable** que, tanmateix, no fes il·lusòria o simplement constituís un «artificio de mera apariència en la obligada utilización del castellano como lengua vehicular», tot considerant que aquest «trato de favor» en l'ús de la llengua catalana hauria de ser transitori fins a la consecució de l'objectiu de normalització lingüística.

Finalment, la sentència conclou que:

«la Generalidad deberá adoptar cuantas medidas sean precisas para adaptar su sistema de enseñanza a la nueva situación creada por la declaración de la Sentencia 31/2010 del Tribunal Constitucional que considera también al castellano como lengua vehicular de la enseñanza en Cataluña junto con el catalán.»

Els mateixos fonaments jurídics i les mateixes conclusions i decisions es reproduïen en les altres sentències esmentades.

Ara bé, és cert, com afirma el Tribunal Suprem, que la STC 31/2010 imposa l'obligació d'establir el mateix percentatge d'ús de les dues llengües oficials a Catalunya com a llengües vehiculars? I si és així, quin marge de maniobra té l'Administració educativa per establir aquest percentatge?

Certament, una lectura del paràgraf del fonament jurídic 24 de la STC 31/2010 que hem reproduït no ens porta a la mateixa conclusió a què arriba el Tribunal Suprem. La STC 31/2010 no imposa cap percentatge concret pel que fa a l'ús de les llengües oficials com a llengües docents, com sí que imposen les sentències del Tribunal Suprem. La referència a la igualtat d'ús que conté la STC 31/2010, al meu entendre, no implica una igualtat de percentatge d'ús sinó que simplement es refereix al fet que totes dues s'han d'emprar com a llengües docents (com, de fet, ja s'utilitzen, tal com hem descrit abans en l'exposició del model lingüístic escolar vigent), i així ho corrobora el fet que la STC 31/2010, quan conclou el fonament jurídic 24 i declara la constitucionalitat de l'article 35.1 i 2 EAC, no inclou cap percentatge concret ni cap limitació a la potestat de l'Administració educativa per fixar l'ús de les llengües docents.²⁴ Per contra, la doctrina constitucional, especialment a la STC 337/1994, ha deixat sempre molt clara la competència de l'Administració autonòmica per establir aquest ús i la seva àmplia discrecionalitat, atès que és un element inherent a l'organització de l'activitat educativa i de la naturalesa prestacional del dret a l'educació.

El criteri que aquí sostenim ha quedat corroborat per la posterior sentència del Tribunal Constitucional de 31 de gener de 2013, dictada en el conflicte de competència núm. 6326/2003, interposat pel Govern de la Generalitat de Catalunya contra determinats articles del Reial Decret 830/2003, de 27 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments comuns de l'educació primària. En aquesta sentència el Tribunal Constitucional reitera de forma detallada la seva doctrina sobre la regulació de l'ús de les llengües oficials en l'ensenyament i ho fa amb remissió a la STC 337/1994 i a la STC 31/2010, tot esvaint els dubtes que aquesta darrera sentència podia haver introduït. Així, el tribunal assenyalava que descarta qualsevol pretensió d'exclusivitat d'una de les llengües oficials en matèria d'ensenyament i reafirma que correspon als poders públics competents organitzar l'ensenyament que s'ha de rebre en una i altra llengua en relació amb les diferents àrees de coneixement obligatori en els diferents nivells educatius per tal d'assolir un resultat proporcionat amb aquestes finalitats, ja que el dret a rebre ensenyament en català i en castellà deriva dels articles 3 i 27 CE i de l'EAC; que de l'article 27 CE no es dedueix un dret a rebre l'ensenyament en només una de les dues llengües cooficials a la comunitat autònoma, a elecció dels interessats, i que aquesta tria tampoc no pot condicionar l'organització de l'ensenyament pels poders públics; que totes dues llengües s'han d'ensenyar en els centres escolars de la Comunitat amb la intensitat que permeti assolir l'objectiu, exigint per l'article 3 CE, de garantir el dret a conèixer i emprar totes dues llengües i, per tant, que no

---

²⁴ És del mateix parer Antoni MILIAN MASSANA a "Contingut i conseqüències jurídiques de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, en relació amb les llengües oficials", *Revista Jurídica de les Illes Balears*, núm. 9.

s'impedeixi l'ensenyament eficaç de totes dues llengües; que no correspon al Tribunal Constitucional determinar quina és l'opció didàctica o pedagògica més adequada per tal que el sistema educatiu garanteixi el coneixement de les dues llengües oficials sinó només contrastar la norma qüestionada amb el marc constitucional i estatutari de competències i, per últim, que és perfectament legítim que el català, atenent a l'objectiu de normalització lingüística, sigui el centre de gravetat d'aquest model de bilingüisme sempre que això no determini l'exclusió del castellà com a llengua docent, de forma que en quedi garantit el coneixement i l'ús, tal com prescriu l'article 35.2 EAC.

Per consegüent, el Tribunal Constitucional es reafirma en la seva anterior doctrina i de cap manera estableix una determinada proporció en l'ús de les dues llengües oficials i menys que hi hagi d'haver una igualtat en aquest ús sinó que confirma la plena competència dels poders públics per regular aquest ús tenint en compte únicament com a límit el deure d'assegurar el coneixement d'una i altra llengua a través del sistema educatiu per tal de garantir el dret al coneixement i a l'ús de totes dues. I, un cop més, reitera que no existeix un dret dels interessats a triar la llengua de l'ensenyament.

Per últim, però, també cal fer esment de forma separada de la sentència del Tribunal Suprem de 12 de juny de 2012. A diferència de les altres sentències que es referien al reconeixement individual de drets, en aquest cas s'impugnava el Decret 181/2008. La sentència anul·la l'article 4.3 del Decret 181/2008 perquè només esmenta el dret a rebre l'ensenyament en català tot respectant els drets individuals reconeguts (que eren els previstos a la Llei de política lingüística) però sense fer cap esment exprés al castellà. El Tribunal Suprem entén, un cop més, que el Decret ha d'esmentar expressament el dret a rebre el primer ensenyament en català o en castellà, tal com fa la Llei de política lingüística –la remissió a aquesta Llei es considera insuficient–, però el més rellevant és que també anul·la aquest article perquè entén que s'ha de confrontar no amb l'Estatut de 2006 sinó amb la «Doctrina» de la STC 31/2010 que estableix que tant el català com el castellà són llengües vehiculars a Catalunya i, que per tant, segons aquest tribunal el Decret havia de reconèixer expressament el dret a rebre l'ensenyament en català o en castellà. És a dir, segons el Tribunal Suprem, la sentència del Tribunal Constitucional no només imposa l'ús obligatori de les dues llengües oficials com a llengües vehiculars de l'ensenyament sinó que aquest model (amb dues llengües vehiculars) comporta el reconeixement d'un dret d'opció lingüística dels pares que no es considera atès de forma suficient per l'atenció individualitzada en castellà. El tribunal considera, a més, que aquest dret no s'ha d'instar sinó que s'ha d'aplicar de forma automàtica. Deixant de banda el fet que el Decret és de l'any 2008 i, per tant, lògicament no podia incorporar uns criteris establerts pel Tribunal Constitucional en una sentència de l'any 2010, el Tribunal Suprem sembla imposar un model de separació lingüística com l'única alternativa possible per aplicar la sentència del Tribunal Constitucional. Reprodueixo a continuació el fonament jurídic setè *in fine* que conté aquests raonaments:

«Y la razón de nuestra disconformidad es, también, una vez más el que se ignora que tras la sentencia del Tribunal Constitucional 31/2010 la Doctrina contenida en la misma tiene que quedar consagrada y explícita en la norma que desarrolle la Constitución y el Estatuto, estableciendo que el castellano es lengua docente y vehicular en Cataluña junto con el catalán.

»De modo que si el artículo 4.3 del Decreto 181/2008 dispuso que los 'niños y las niñas que cursen el segundo ciclo de la educación infantil tienen el derecho a recibir la enseñanza en catalán y a no ser separados en centros ni en grupos clase diferentes por razón de su lengua habitual', para ser conforme con la Constitución debió añadir o en castellano, puesto que una y otra lengua tienen la misma condición de docentes y vehiculares en Cataluña. Por otra parte así resulta de la Jurisprudencia de esta Sala constituida por las sentencias de esta Sala y Sección de 9 y 16 de diciembre de 2010 y 4 y 10 de mayo de 2011, en las que ya aplicamos la Doctrina Constitucional a las que nos remitimos.

»Y de igual modo tampoco es bastante para cumplir esa obligación constitucional el que el precepto añade que 'en cualquier caso, se respetarán los derechos lingüísticos individuales del alumno o alumna, de acuerdo con la legislación vigente' puesto que lo que dimana de la Doctrina Constitucional es un derecho a recibir la enseñanza en su lengua habitual ya sea ésta el catalán o el castellano, salvo decisión en contrario de los padres, que como ya también expresamos en las sentencias de esta Sala y Sección es algo bien distinto de la atención individualizada en castellano que conduce a una situación de discriminación prácticamente idéntica a la separación en grupos clase por razón de la lengua habitual, y que

desnaturalitzarà ese derecho al condicionarlo a la obligación de solicitarlo, incurriendo de ese modo la norma en inconstitucionalidad.»

Tot obviant els problemes de redacció de l'article 4.3 del Decret que, certament, hauria estat millorable, aquesta sentència de juny de 2012 sembla que elimini directament el marge de discrecionalitat que tenia l'administració d'acord tant amb la Llei de normalització lingüística com amb la Llei de política lingüística, i que imposi un model lingüístic diferent del vigent en el sistema educatiu català que a més no concorda amb el marc legal vigent que ja hem exposat i en el qual sí que troba encaix el Decret 181/2008.

En conseqüència, hi ha una discrepància entre la sentència del Tribunal Suprem i la Llei d'educació, que regula de forma expressa el dret a l'atenció individualitzada, com he dit, i que no ha estat impugnada en aquests preceptes concrets que són els que constitueixen el marc legal pendent de desplegament reglamentari. En qualsevol cas, cal tenir en compte que el futur reglament no podria entrar en contradicció amb la Llei.

Quina incidència pot tenir la STC 31/2010 en aquest futur desplegament? Aquesta sentència introdueix nous condicionants que no figuraven en la jurisprudència anterior i que limiten la discrecionalitat que fins ara tenia l'Administració educativa: les dues llengües oficials a Catalunya s'han de reconèixer com a vehiculars pels poders públics (per tant, cal un reconeixement exprés de les dues llengües com a vehiculars), i l'ús no es pot limitar als estudis bàsics sinó a tot el procés educatiu.

Així ho expressa el fonament jurídic 24 quan estableix el següent:

«Siendo así que ambas lenguas han de ser no sólo objeto de enseñanza sino también medio de comunicación en el **conjunto del proceso educativo, es constitucionalmente obligado que las dos lenguas cooficiales sean reconocidas por los poderes públicos competentes como vehiculares**, siendo en tales términos los particulares titulares del derecho a recibir la enseñanza en cualquiera de ellas».

Ara bé, ni la Constitució ni la STC 31/2010 no imposen un model determinat pel que fa a l'ensenyament de les llengües o del seu ús com a llengües vehiculars ni tampoc obliguen a què hi hagi paritat en aquest ús, tal com ha posat en relleu la posterior Sentència del mateix Tribunal Constitucional de 31 de gener de 2013, confirmant la competència dels poders públics en aquest àmbit i la seva àmplia discrecionalitat sempre que es garanteixi el coneixement i l'ús dels dos idiomes oficials.

En contrast amb la posició del Tribunal Suprem, em referiré a l'informe del comitè d'experts sobre el compliment de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries de 24 d'octubre de 2012.

El paràgraf 39 (pàgina 8) de l'informe del Comitè d'Experts deixa constància que l'Estat espanyol ha optat per un nivell alt de protecció en l'àmbit de l'educació, la qual cosa implica que s'ofereix un alt nombre de matèries en les llengües regionals i minoritàries, però al mateix temps el Comitè reitera el seu punt de vista en el sentit que aquest ensenyament no cal que sigui obligatori per a tots els alumnes ni cal que el 100% dels ensenyaments s'imparteixi en aquestes llengües.

Més endavant, les pàgines 33 i 34 de l'informe es fan ressò de la situació del català en l'ensenyament a Catalunya. En concret, el Comitè d'Experts analitza el grau de compliment de l'article 8 de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, ratificada per Espanya, en el qual s'estableix que els estats signataris es comprometen a facilitar educació infantil, primària i secundària en la llengua regional o minoritària, en aquest cas, en llengua catalana.

El Comitè demana que l'informin, en el proper informe periòdic, sobre l'impacte de les sentències del Tribunal Suprem de 2010 (paràgraf 251). Així mateix, en els paràgrafs 252 a 255 el Comitè d'Experts explica el nou model introduït en el sistema lingüístic escolar de Catalunya tant per l'Estatut d'autonomia com per la Llei d'educació, i fa especial esment del dret a l'atenció individualitzada dels alumnes que no coneguin suficientment bé una de les dues llengües oficials establert a l'article 10 de la Llei. Posteriorment, esmenta una visita *in situ* en què l'informen dels efectes de la STC 31/2010 en el model lingüístic escolar de Catalunya. El paràgraf 256 al·ludeix a la informació que es proporciona al Comitè en el sentit que la supressió del terme «i preferent» de l'article 6.1 de l'Estatut per inconstitucional no afecta l'ús del català

com a llengua vehicular «normal» en l'ensenyament i que l'ús normal, segons el Tribunal Constitucional, equival a l'ús amb «normalitat» i no a l'ús «habitual» i que aquest ús no exclou l'ús del castellà. En el paràgraf 257 el Comitè d'Experts deixa constància, per tant, que el castellà també s'usa com a llengua vehicular i dona per complimentat satisfactòriament l'article 8 de la Carta.

En conseqüència, doncs, la conclusió del Comitè d'Experts és totalment diferent a la conclusió que extreu el Tribunal Suprem sobre l'ús del castellà en el sistema lingüístic escolar de Catalunya, ja que considera suficient tant el dret a l'atenció individualitzada previst a la vigent Llei d'educació com l'ús actual del castellà com a llengua docent que garanteix la mateixa Llei, i a més considera que el sistema de Catalunya compleix satisfactòriament amb el que estableix l'article 8 de la Carta. Aquest informe avalaria, per tant, la no necessitat de dur a terme cap canvi en el model vigent.

Posteriorment, el Tribunal Suprem ha introduït un nou canvi en la seva posició mitjançant una a Sentència de 19 de febrer de 2013, que ha confirmat una interlocutòria del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya que limitava els efectes jurídics de la primera Sentència del Tribunal Suprem de 9 desembre de 2010 al reconeixement d'una situació jurídica individualitzada i declarava, de forma expressa, que aquella Sentència del Tribunal Suprem no obligava l'Administració de la Generalitat a modificar tot el sistema d'ensenyament a Catalunya. A l'igual que el Tribunal Superior de Justícia, el Tribunal Suprem estableix que la Generalitat, en execució d'aquella Sentència, només ha d'adoptar les mesures necessàries en relació amb l'ensenyament que s'imparteix als fills del recurrent però no ha de modificar tot el sistema d'ensenyament.

4 El model de conjunció lingüística i la competència de la Generalitat per determinar la llengua de l'ensenyament

Amb les darreres Sentències del Tribunal Constitucional de 31 de gener de 2013 i del Tribunal Suprem de 19 de febrer de 2013 sembla que s'ha tancat, doncs, el parèntesi de dubte obert per la STC 31/2010 en relació amb el model de conjunció lingüística amb predomini de la llengua catalana vigent a Catalunya, sobretot arrel de la reinterpretació d'aquesta última Sentència pel Tribunal Suprem en Sentències de 9, 13 i 16 de desembre, de 10 i 19 de maig de 2011 i 12 de juny de 2012. En conseqüència, queda confirmada la inexistència d'un dret dels pares a elegir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills i la competència de l'Administració autonòmica per regular l'ús de les llengües vehiculars en l'ensenyament, en tant que aquesta regulació forma part de l'organització de l'activitat educativa i de la naturalesa prestacional del dret a l'educació. D'altra banda, els Tribunals han confirmat també els límits que té el legislador autonòmic en regular el model lingüístic escolar: no es pot excloure cap de les dues llengües com a llengües vehiculars, ja que el dret a rebre ensenyament en català i en castellà deriva dels articles 3 i 27 CE i de l'EAC, i es projecta sobre tot el procés educatiu; a més, cal garantir el dret a conèixer i emprar totes dues llengües d'acord amb l'article 3 CE. Per últim, també han confirmat que és perfectament legítim que el català, atenent a l'objectiu de normalització lingüística, sigui el centre de gravetat d'aquest model de bilingüisme sempre que això no determini l'exclusió del castellà com a llengua docent, de forma que en quedi garantit el coneixement i l'ús, tal com prescriu l'article 35.2 EAC, declarat constitucional per la STC 31/2010.

Aquests són els límits que haurà de tenir en compte, per tant, la Generalitat en desenvolupar la Llei d'Educació.

Bibliografia

DIVERSOS AUTORS. *Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*, Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, 1999. ISBN 84-393-4791-X.

DIVERSOS AUTORS. *La lengua de la enseñanza en la legislación de Cataluña*, Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, 1994. ISBN 84-393-3301-3.

CORRETJA TORRENS, Mercè. *L'acció europea per a la protecció dels drets lingüístics*, Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995. ISBN: 84-393-3453-2.

JOU, Lluís. «La Sentència 31/2010, reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política» a *Revista d'Estudis Autònoms i Federals* núm. 12 (2011).

MILIAN MASSANA, Antoni. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació. Un estudi comparat: Itàlia, Bèlgica, Suïssa, el Canadà i Espanya*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992. ISBN: 84-393-2355-7.

MILIAN MASSANA, Antoni. “Contingut i conseqüències jurídiques de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, en relació amb les llengües oficials”, *Revista Jurídica de les Illes Balears*, núm. 9.

MIRAMBELL, Antoni. «El català com a llengua pròpia de Catalunya», *Estudis jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*, Institut d'Estudis Autònoms-Marcial Pons, Barcelona, 1999.

PONS, Eva. «Els efectes de la STC 31/2010 sobre el règim lingüístic de l'Estatut», *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 12 (2011).

PONS, Eva i VERNET, Jaume “La llengua de l'ensenyament a les CCAA amb llengua pròpia”, *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 8 (2009).

VERNET, Jaume (coord.), PONS, E.; POU, A.; SOLÉ J.R. i PLA, A.M. a *Dret Lingüístic*, Cossetània edicions, 2003.